

13 L'OPINIÓ

El cor i la cartera: respostes breus al relat nacional

En el segle XIX, la imaginació dels pobles exercia una funció clau en el desenvolupament de les comunitats nacionals del continent europeu, tal i com s'observa en publicacions com *Imagined Communities* de Benedict Anderson. La tesi d'aquesta obra és que els ciutadans s'associen entre ells en un nivell imaginari, malgrat no tinguin cap relació personal amb la resta i lluitin per interessos totalment diferents, i sovint oposats. Així, aquesta espècie d'esperit comunitari s'ha de concebre, s'ha d'expressar i ha de ser tangible.

A Catalunya, ens trobem sobtadament (tota una *Blitzkrieg* política) immersos en aquest procés d'expressió i tangibilització comunitària. El relat d'aquest procés s'ha volgut vertebrar en dues vessants prou diferents: per una banda, en l'assoliment de la «plenitud nacional»; per una altra, en la constatació de la inviabilitat econòmica de l'autogovern català, el qual no té els instruments que permetrien donar resposta a l'actual conjuntura econòmica. Aquestes dues vessants es presenten davant l'opinió pública com a axiomes, amb les pertinentes premisses lògiques, historicistes i científiques (amb dades, moltes dades). En aquests moments, però, aquest relat ja ha aconseguit tres èxits: primer, esdevenir el projecte polític més il·lusionant i excitant en dècades per una part significativa de la població; segon, esquivar les conseqüències del fracàs del model socioeconòmic imperant del focus mediàtic; i tercer, controlar l'agenda i obligar a les forces polítiques i als actors socials, catalans però també estatals, a posicionar-se i a girar entorn a ell.

Urgeix que l'esquerra política intenti abordar el procés deconstruint ambdós axiomes (el comunitarista i l'econòmic) i plantejant, al mateix temps, una resposta genuïna, fonamentada i capaç d'engrescar. L'enfocament, però, no ha de centrar-se en desacreditar el sobiranisme, sinó en desmontar el relat imperant. En altres paraules, el que es discuteix no seria la raó de ser del procés (el dret a l'autodeterminació) sinó la finalitat, el *telos* d'aquest.

La "plenitud nacional" (el cor)

Una de les finalitats de l'ambiciós procés polític que s'està encetant és l'assoliment de la «plenitud nacional» del poble de Catalunya, concepte que adquireix per certs actors el rang quasi d'enunciat performatiu. Partint de la base de què Catalunya, com a tal, és un subjecte polític, es construeix un concepte totalment buit de significat. Què vol dir avui la «plenitud nacional»? Què vol dir exactament «som una nació»?

Amartya Sen qüestiona en la seva obra *Identity and Violence: the Illusion of Destiny*, oposant-se als plantejaments comunitaristes, que la nostra identitat sigui quelcom fixe i es pugui concebre com un fenomen naturalment preexistent. És en aquest sentit que s'ha de parlar de les nostres identitats múltiples -ètniques, religioses, nacionals, locals, professionals, polítiques-, moltes de les quals travessen fronteres.

Iniciar un projecte polític fonamentat en la identificació de la singularitat, la particularitat

i la pretensió de diferenciar-la entra en contradicció directa amb la constant barreja d'identitats i intercanvi cultural que difumina les essències a la que assistim avui. Cercar la «plenitud nacional» condueix inexorablement a projectes polítics efímers, destinats a ser desdibuixats per una ciutadania ineluctablement mundialitzada. Que tornar a traçar línies imaginàries, definides per Anderson, que delimitin la llar d'una comunitat nacional, una pàtria, és, en el fons, crear quelcom amb obsolescència programada. Davant de la pregunta 'qui és Catalunya?', donar una resposta estàtica farcida de metàfores i sentiment essencialista és donar, sense dubtes, una resposta interessada.

És per això que cal contraposar un projecte, probablement més prosaic, que no tingui un origen identitari, sinó un origen cívic i que consideri que la discussió política pública i plural enforteix la convivència en la mesura que implica tots els ciutadans en la vida en comú. Això és, contraposar el republicanisme al comunitarisme dissenyant un projecte social inclúsiu centrat en els ciutadans de Catalunya i no en la nació catalana. Que la «plenitud nacional» no pot ser el motor de res, però la plenitud ciutadana és més necessària que mai.

El problema del relat, però, rau en creure que si Catalunya tingués els instruments pertinents podria fer front a les conseqüències derivades de la crisi actual

La "raó econòmica" (la cartera)

És cert que Catalunya té greus problemes de finançament, derivats, segurament en part, d'un greuje entre les seves aportacions al conjunt de l'Estat i la part que en rep. El dèficit fiscal català és excessiu, però no un «expoli».

El problema del relat, però, rau en creure que si Catalunya tingués els instruments pertinents podria fer front a les conseqüències derivades de la crisi actual. Aquesta assumpció identifica la subjecció al govern estatal com el problema a resoldre, com (en termes d'Schmitt) l'enemic. La seqüència lògica «Espanya ens roba, nosaltres retallem» sembla capaç de justificar-ho tot. Cal denunciar el simplisme i la inexactitud d'aquestes afirmacions. Catalunya, en un escenari de secessió, es veuria afectada pel mateix context que els seus veïns del sud d'Europa.

Però a banda d'això, el relat també intenta fer creure que el culpable és Espanya. És que Espanya no està obeint les directrius que li imposen des de Brussel·les i Frankfurt? No és la influència d'Alemanya la que està marcant les mesures d'austeritat als països deutors? No són, fins i tot, actors financers invisibles, inversors de pes, els que defineixen realment (a la borsa de Chicago, per exemple) l'escenari social? Aleshores, per què aquesta obsessió en identificar a Espanya com el culpable de la situació econòmica catalana, quan segurament Catalunya com a hipotètic Estat estaria influïda pels mateixos actors decisors que afecten l'Estat espanyol i es veuria obligada també a ser obedient i a aplicar mesures restrictives.

L'actual sistema institucional europeu ha de ser més ambiciós, més polític. S'ha de promoure més legitimitat democràtica en els seus òrgans i denunciar la seva visió monolítica de com s'ha de sortir de la crisi de l'euro, la qual està conduint a la destrucció de les petites restes de l'Estat de benestar, a l'augment de l'atur i a la reducció dels salaris. Espanya, com Catalunya, no són més que peces en l'engranatge. Denunciar el Pacte d'Estabilitat i la famosa regla d'or i, sobretot, aixecar la bandera del federalisme europeu ha de ser-ne el primer pas, sense vacil·lacions.

Després del cafè

Parafraçant un article de *The Economist*, «SimCatalunya» tampoc és cap joc. S'està encetant a Catalunya un procés de canvi de marc institucional que pretèn reflectir el que reclama una part substancial de la població. En canvi, el mateix marc sembla que no variarà res malgrat s'hagin omplert places durant dies i la societat, en el seu conjunt, hagi sofert en pell pròpia el fracàs d'un model econòmic i social. En conseqüència, la concepció de la política s'està desnaturalitzant perquè per una banda s'inicien projectes de «plenitud

nacional», qüestionant la legalitat vigent, però de l'altra, el marc normatiu resta immòbil quan es clama per un canvi que traspassi allò imaginari i obligui a redefinir el cor de l'estat quo, això és, la «perenne» democràcia representativa que avui està subjugada a les forces econòmiques.

La societat catalana, pel simple fet de ser, ha de poder discutir amb tranquil·litat el seu futur col·lectiu. Defensar això, però, no implica subscriure que l'objectiu d'aquest procés sigui la recerca de la «plenitud nacional» o no permetre que «Espanya ens robi». No implica mostrar-se aquiescent davant la permeabilització d'un relat que, de forma intencionadament subtil, es projecta en base a una ideologia. Esdevé necessari, des de l'esquerra política (inherentment internacionalista), fonamentar un argumentari polític que respongui la qüestió catalana des del republicanisme i l'activisme polític compromès. Perquè finalment, si s'escolta més el clam nacional que els clams dels ciutadans, no hi haurà nació ni societat possible. Quan la política es converteix en simple gestió, el poder polític es converteix en poder terapèutic que intenta reconduir el malestar. Però el malestar social, si se segueix ignorant, pot anunciar noves formes de politització i aquest relat en què estem immersos, no sembla anunciar pas el contrari.